

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 52 • ΕΥΡΩ 1,25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2003

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Τουρισμός

στις προστατευόμενες περιοχές

Αειφορική τουριστική ανάπτυξη στην Κω

Το μονοπάτι του Ενιπέα

Βραβεία EUROSITE

Το ΕΚΒΥ στην Έκθεση POLIS 2003

Σε αυτό το τεύχος

Αειφορική τουριστική ανάπτυξη, συμμετοχικός σχεδιασμός, φέρουσα ικανότητα, οικότουρισμός και αγροτουρισμός: ήταν μερικές από τις έννοιες που συζητήθηκαν στη διημερίδα του Δήμου Κω και του ΕΚΒΥ (σελ. 3-5).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ (σελ. 6-13)

Η ήπια τουριστική ανάπτυξη σε προστατευόμενες περιοχές μπορεί να έχει σπουδαία αναπτυξιακά και οικονομικά οφέλη για τον τοπικό πληθυσμό. Κρίσιμα ζητήματα πολιτικής και ανάπτυξης για τον τουρισμό σε προστατευόμενες περιοχές (σελ. 6).

Το πρότυπο αγροτουρισμού πρέπει να είναι συμβατό με περιβαλλοντικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες του αγροτικού χώρου, καθώς και με την αναζήτηση της ζωής στην ύπαιθρο και της αυθεντικότητας (σελ. 9).

Ο οικότουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού, ενώ ο αειφόρος τουρισμός δεν αποτελεί μορφή τουρισμού, αλλά μια ιδιότητα που μπορεί να έχει ή να μην έχει η κάθε μορφή τουρισμού. (σελ. 10).

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να γίνει σωστή εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας μιας προστατευόμενης περιοχής; (σελ. 12).

Οι συμμετοχικές διαδικασίες δεν εξαντλούνται στην πληροφόρηση και δεν αποσκοπούν μόνο στην εξασφάλιση συναίνεσης σε ήδη αποφασισμένα μέτρα διαχείρισης (σελ. 13).

Ένα βοτανικό μονοπάτι ανακάλυψης της πλούσιας χλωρίδας του Ολύμπου έχει δημιουργηθεί στις όχθες του Ενιπέα (σελ. 14).

Ειδήσεις για το περιβάλλον: τα βραβεία του Eurosite και τα 20 χρόνια προσφοράς του συλλόγου Αρχέλων (σελ. 15).

Η ευαισθητοποίηση και το ενδιαφέρον των τοπικών αρχών σχετικά με την αειφορική ανάπτυξη του περιβάλλοντος, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στην έκθεση POLIS 2003, αποτελεί για το ΕΚΒΥ ένα ελπιδοφόρο μήνυμα (σελ. 16).

Δ Ι Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α

Οικοτουρισμός και άλλες εναλλακτικές προτάσεις για τον τουρισμό στις προστατευόμενες περιοχές

Για μια τουριστική ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον, αντάλλαξαν απόψεις ειδικοί επιστήμονες, εκπρόσωποι περιβαλλοντικών οργανώσεων, ξενοδόχων, η τοπική αυτοδιοίκηση και οι πολίτες της Κω, στη διημερίδα «Οικοτουρισμός και άλλες εναλλακτικές προτάσεις για τον τουρισμό στις προστατευόμενες περιοχές», στις 7 & 8 Νοεμβρίου στο Κέντρο Πληροφόρησης Ψαλιδίου του

Σκοπός της διημερίδας, που αποτελεί μέρος του ευρύτερου σχεδιασμού του Δήμου Κω για το περιβάλλον, ήταν η πληροφόρηση και ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας αλλά και ειδικών κοινωνικών ομάδων που εμπλέκονται σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης στις προστατευόμενες περιοχές.

Η τοπική κοινωνία ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα αυτό, επιβράβευσε με την παρουσία της την πρωτοβουλία του Δήμου Κω και υλοποιήθηκαν οι εργασίες της διημερίδας που πραγματοποιήθηκαν πρακτικές λύσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Κω, αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Τη διημερίδα τίμησαν με την παρουσία τους, ο Δήμαρχος Δικαίου κ. Βασίλειος Χατζηγιακουμής, ο Δήμαρχος Ηρακλειδών κ. Θεοδόσης Βαρκάς, ο Δήμαρχος Σουφλίου και Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης Δάσους Δαδιάς κ. Μηνάς Στεργίου, ο κ. Δημήτριος Τζανουδάκης, καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρών και Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης Κοτυχίου-Στροφυλιάς, εκπρόσωποι της Ιεράς Μητρόπολης Κω, της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης & Άρδευσης Κω, της Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Κω, εκπρόσωποι της Ένωσης Ξενοδόχων Κω, των τοπικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, της εκπαιδευτικής κοινότητας, δημοσιογράφοι κ.ά.

Χαιρετισμούς αλλά και συγχαρητήρια για την πρωτοβουλία του Δήμου Κω και του ΕΚΒΥ, απέστειλαν ο Υπουργός Αιγαίου κ. Νίκος Σηφουνάκης, η Υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Ροδούλα Ζήση, ο Γενικός Γραμματέας Τουρισμού του Υπουργείου Ανάπτυξης κ. Δημήτρης Γεωργαράκης, ο Νομάρχης Δωδεκανήσων κ. Γιάννης Μαχαιρίδης και ο Ομότιμος Καθηγητής ΑΠΘ και μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου ΕΚΒΥ κ. Σπύρος Ντάφης.

Δήμου Κω. Η διημερίδα, που διοργάνωσαν ο Δήμος Κω και το ΕΚΒΥ, εντάσσεται στο έργο «Προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του Υγροτόπου και της Ακτής Ψαλιδίου Δήμου Κω», που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα ΕΤΕΡΠΣ «Προστασία του Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη» του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η έναρξη της διημερίδας έγινε από τον Δήμαρχο Κω κ. Μιλτιάδη Φάκκο, ο οποίος επεσήμανε την ανάγκη συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στη λήψη αποφάσεων σχετικών με την αειφόρο ανάπτυξη. Ακολούθησε η κ. Έφη Αναγνωστίδου, υπεύθυνη του έργου «Προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του Υγροτόπου και της Ακτής Ψαλιδίου Δήμου Κω», η οποία αναφέρθηκε στους γενικούς και ειδικότερους σκοπούς του και στην πρόοδο που έχει επιτευχθεί.

Η διημερίδα πραγματεύθηκε τα ακόλουθα θέματα:

α. Τουρισμός και προστατευόμενες περιοχές

Την ενότητα άνοιξε ο Αντιδήμαρχος Κω κ. Νικόλαος Κανταρζής, ο οποίος τόνισε το έργο του Δήμου Κω σχετικά με την ανάδειξη και την προστασία του Υγροτόπου Ψαλιδίου, την προσπάθειά του να τον εντάξει στη ζωή της πόλης αλλά και παρουσίασε τον σχεδιασμό του Δήμου Κω σε συνεργασία με άλλους δήμους για μια τουριστική ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και για αναβάθμιση του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος. Μεταξύ άλλων ο κ. Κανταρζής είπε ότι: «...η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να θέτει τα ζητήματα στην τοπική κοινωνία, να προκαλεί κοινωνικές ζυμώσεις προς όφελός της και να διαμορφώνει ανάλογα το διεκδικητικό της πλαίσιο».

Ο κ. Αλέξης Χατζηδάκης, προϊστάμενος του Τμήματος Προγραμματισμού και Ανάπτυξης του ΕΟΤ, παρουσίασε το μέγεθος και τη σημασία της τουριστικής βιομηχανίας στην προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και την κρατική στήριξη στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Μέσα από πολύ ενδιαφέροντα στατιστικά στοιχεία κατέδειξε ότι υπάρχει αυξητική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών, χωρίς αυτό να

Φωτ. Αρχείο Κέντρου Πληροφόρησης Ψαλιδίου

σημαίνει ότι απουσιάζουν και περίοδοι στασιμότητας. Η καταγραφή των αφίξεων ανά μήνα έδειξε ότι η πλειονότητα των τουριστών έρχεται στη χώρα μας τους τέσσερις καλοκαιρινούς μήνες. Αυτή η εποχικότητα έχει καταγραφεί από όλους τους μελετητές, από την αγορά και την Πολιτεία, ως μια αδυναμία του ελληνικού τουρισμού, που για να αντιμετωπισθεί απαιτείται να αναζητηθεί μια ισόρροπη κατανομή της τουριστικής κίνησης στον χώρο και στον χρόνο, να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και να γίνει άριστη χρήση των φυσικών, πολιτιστικών, χρηματοδοτικών και ανθρώπινων πόρων. Ενδιαφέροντα ήταν και τα στοιχεία που παρουσίασε για την Κω, καθώς από μελέτες του ΕΟΤ το νησί κατατάσσεται σε τουριστικό προορισμό με έντονο δυναμισμό και υψηλό αριθμό επισκεπτών.

Ο κ. Πέτρος Κακούρος από το ΕΚΒΥ αναφέρθηκε στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, στο ιστορικό δημιουργίας του και εστίασε σε ζητήματα σχετικά με τη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Τόνισε μεταξύ άλλων ότι «... από τον πλήρη αποκλεισμό των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την απόλυτη προστασία, περάσαμε στη διαχείριση και στην αποκατάσταση των απειλούμενων φυσικών οικοσυστημάτων, ενώ έχει γίνει ευρύτερα αποδεκτό ότι μέσα από κατάλληλες ρυθμίσεις οι ανθρώπινες δραστηριότητες μπορούν και πρέπει να συνεχισθούν στις προστατευόμενες περιοχές». Τέλος, επεσήμανε τη σπουδαιότητα της ίδρυσης και της λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν θεωρητικές προσεγγίσεις όσον αφορά στις διάφορες μορφές τουρισμού, από την Καθηγήτρια ΑΠΘ κ. Όλγα Ιακωβίδου, τον Αναπληρωτή Καθηγητή Πανεπιστημίου Αιγαίου κ. Πάρι Τσάρτα, και την κ. Σοφία Φραντζή από το ΕΚΒΥ (βλ. σχετικά άρθρα στο αφιέρωμα).

β. Ο οικοτουρισμός ως επιχειρηματική δραστηριότητα

Την ενότητα αυτή άνοιξαν ο κ. Φίλιππος Παπανικολάου, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Βορείου Συγκροτήματος Δωδεκανήσων και η κ. Εύα Δημητρίου, εκπαιδευτικός, οι οποίοι παρουσίασαν τις δραστηριότητες της ΠΕ στην Κω.

Για τον τουρισμό ως μοχλό ανάπτυξης της υπαίθρου, μίλησε ο κ. Βασίλης Ξυδιάς, εκπρόσωπος της Αγροτουριστικής Α.Ε., ο οποίος μεταξύ άλλων είπε ότι: «...η υπαίθρος οφείλει να αξιοποιήσει τον πλούτο και την ιδιαιτερότητά της ως μία από τις μεγάλες αναπτυξιακές δεξαμενές της χώρας... η νέα αναπτυξιακή πολιτική για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου πρέπει να αποσκοπεί σε μια νέα ισορροπία, μια νέα δυναμική σχέση μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου... άμεση προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσουν οι μειονεκτούσες σήμερα περιοχές και οι απομονωμένοι οικισμοί στην ορεινή ή νησιωτική Ελλάδα, όπου η αναπτυξιακή υστέρηση μπορεί να μετατραπεί σε συγκριτικό πλεονέκτημα για την τουριστική ανάπτυξη από μηδενική βάση μια με υψηλά ποιοτικά πρότυπα».

Αισιόδοξο ήταν το μήνυμα από την κ. Αγγελική Δημητρίου, Δρ. Δασικής Οικονομίας, για την εμπλοκή των τουριστικών επιχειρήσεων με τρόπο αειφορικό. Τόνισε ότι απαραίτητη είναι η ύπαρξη ενός οράματος που να μπορεί να διακρίνει τη σημαντικότητα των κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων. Τις τελευταίες δεκαετίες ολοένα και περισσότερες περιβαλλοντικές και κοινωνικές παράμετροι ενσωματώνονται στην οικονομική αυτή πραγματικότητα.

γ. Παραδείγματα οικοτουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών από την Ελλάδα

Τη φυσική ομορφιά της χώρας μας μέσα από τόπους λιγότερο ή περισσότερο γνωστούς, τις οικοτουριστικές δραστηριότητες που ασκούνται σε αυτούς και τα διδάγματα που προέκυψαν, παρουσίασε η τρίτη θεματική ενότητα. Ένα ευχάριστο ταξίδι σε όλη την Ελλάδα από το Δάσος της Δαδιάς και τις Βόρειες Σποράδες έως το Βάι στην Κρήτη, το όρος Όλυμπος της Καρπάθου, τον Υγρότοπο Ψαλιδίου και την Αλυκή Τιγκάκι στην Κω, μας πρόσφεραν αντίστοιχα οι: κ. Κωνσταντίνος Λιαρίκος (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση-Ελλάς), κ. Βρασίδης Ζάβρας και κ. Γιώργος Στρουφλιώτης (Εταιρεία Προστασίας και Μελέτης της Μεσογειακής Φώκιας - ΜΟΜ), η κ. Μαρία Κατσακίωρη (ΕΚΒΥ), ο κ. Φώτης Περγαντής και ο κ. Βασίλης Χατζηγιακουμής, Δήμαρχος Δικαίου.

Την ενότητα αυτή έκλεισε ο Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Χάρης Κοκκώσης δίνοντας έμφαση στη σπουδαιότητα που έχει η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας στη διαχείριση επισκεπτών σε προστατευόμενες περιοχές (βλ. σχετικό άρθρο στο αφιέρωμα).

Μετά τη σύντομη ξενάγηση στην περιοχή του Υγροτόπου Ψαλιδίου, η τελευταία θεματική ενότητα εστίασε στον ρόλο της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τη διαχείριση των επισκεπτών στις προστατευόμενες περιοχές. Η κ. Μαρία Κατσακιώρη στην εισαγωγική της ομιλία τόνισε τη σημασία του ολοκληρωμένου συμμετοχικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Ακολούθησε στρογγυλό τραπέζι όπου ακούστηκαν οι απόψεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (κ. Νικόλαος Κανταρζής), των τοπικών περιβαλλοντικών οργανώσεων (κ. Φίλιππος Παπανικολάου), της Ένωσης Ξενοδόχων Κω (κ. Κωνσταντίνα Σβύνου), του Μελετητή της ΕΠΜ για τον Υγρότοπο Ψαλιδίου (κ. Φώτη Περγαντή) και δύο καθηγητών πανεπιστημίου ειδικών σε θέματα αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης του κ. Χάρη Κοκκώση και του κ. Πάρι Τσάρτα.

Οι εργασίες της διημερίδας έκλεισαν, με τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν ένα δημόσιο κοινωνικό αγαθό αλλά και ένα τουριστικό προϊόν. Στόχος είναι η αειφορική τουριστική ανάπτυξη, μέσα από ολοκληρωμένο συμμετοχικό σχεδιασμό, προϊόν ζύμωσης και διαλόγου, με βάση τα δεδομένα θεσμικά πλαίσια, τη σύμφωνη γνώμη ειδικών επιστημόνων και με σεβασμό προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον.
- Η αναβάθμιση της ποιότητας του τουρισμού μπορεί να επιτευχθεί μέσω εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα λειτουργούν υποστηρικτικά στον κλασικό τουρισμό.
- Ο τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές απαιτεί καινοτόμες δράσεις, σαφώς χρονοθετημένες και χωροθετημένες, οι οποίες να σέβονται τις κλίμακες και τα μεγέθη της τοπικής κοινωνίας, να υποστηρίζουν τον τοπικό πληθυσμό και να δημιουργούν νέα πρότυπα περιφερειακής ανάπτυξης.
- Ποιοτικός τουρισμός σημαίνει μορφές με τις οποίες ο τοπικός πληθυσμός συμμετέχει ενεργά. Επιπλέον, χρειάζεται και η συνεργασία κυρίως σε επιχειρησιακό επίπεδο, δηλαδή στην καθημερινή διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η διημερίδα αποτέλεσε την αρχή ενός γόνιμου διαλόγου και έθεσε τις βάσεις για τη συνέχιση μιας σειράς δράσεων που αφορούν τη συνδιαχείριση προστατευόμενων περιοχών στα Δωδεκάνησα.

Χρυσούλα Λιόντα

Κέντρο Πληροφόρησης Υγροβιοτόπου Ψαλιδίου Κω

Το Κέντρο Πληροφόρησης Υγροβιοτόπου Ψαλιδίου υλοποιήθηκε το 2001 από τον Δήμο Κω με χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον του ΥΠΕΧΩΔΕ. Η διακριτική παρουσία του Κέντρου στα όρια του υγροτόπου έχει ως σκοπό την ενίσχυση της προσπάθειας που γίνεται από τον Δήμο Κω για περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για τον υγρότοπο του Ψαλιδίου αλλά και ευρύτερα για τον φυσικό πλούτο της Κω. Το Κέντρο διαθέτει χώρο υποδοχής και πωλητήριο, εκθεσιακό χώρο-αίθουσα διαλέξεων για περίπου 80 άτομα, δανειστική βιβλιοθήκη και υποστηρικτικούς χώρους.

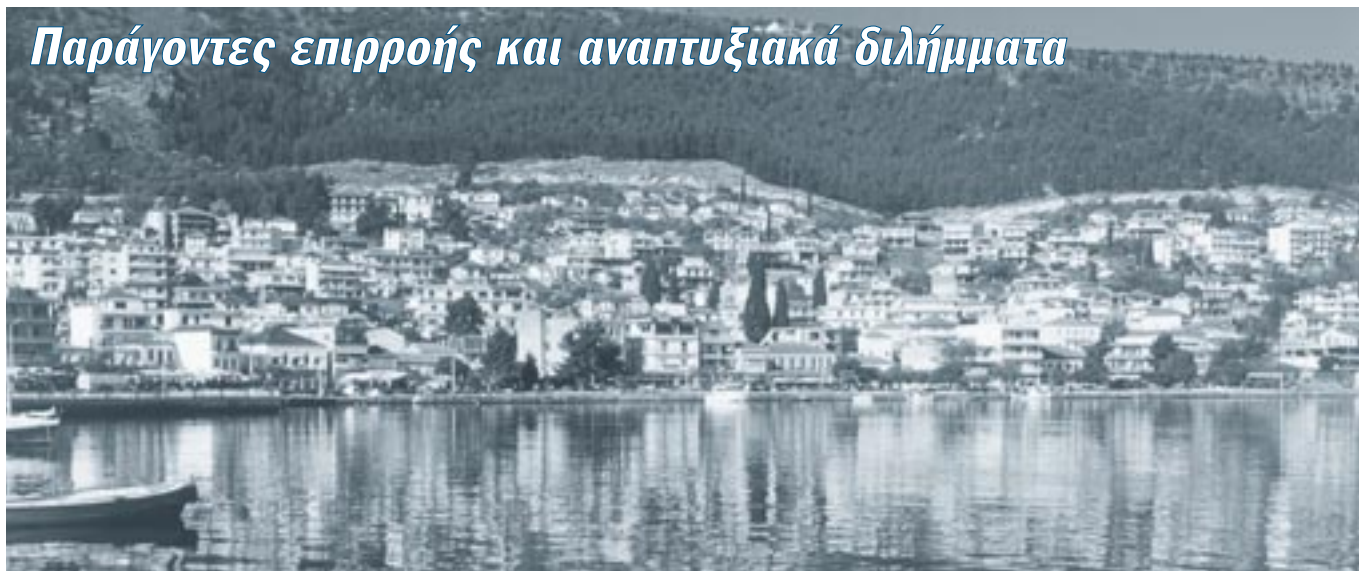
Το Κέντρο λειτουργεί ως πυρήνας της Επιτροπής Διαχείρισης του Υγροτόπου Ψαλιδίου, πρόεδρος της οποίας είναι ο ίδιος ο Αντιδήμαρχος Κω κ. Νικόλαος Κανταρζής, και μέλη εκπρόσωποι από τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και την εκπαιδευτική κοινότητα του νησιού. Επιπλέον, το Κέντρο είναι τόπος συναντήσεων, περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ήπιας αναψυχής μαθητικών ομάδων. Κατά τους θερινούς μήνες φιλοξενεί ομάδες παιδιών στον υπαίθριο χώρο του, ο οποίος είναι ειδικά οργανωμένος για κατασκηνώσεις. Συμπληρωματικά ο Δήμος Κω δημιούργησε κοντά στο Κέντρο ένα επιπλέον κτήριο, που λειτουργεί ως Κέντρο Οικολογικής Αναψυχής το καλοκαίρι με ξύλινα κιόσκια στον περιβάλλοντά του χώρο. Ένα οικολογικό μονοπάτι, με κατάλληλη σήμανση και ανάμεσα σε μια υπέροχη βλάστηση την άνοιξη και το καλοκαίρι, οδηγεί στη λίμνη, συνδέοντας το σύνολο των υποδομών μεταξύ τους και προς τη λίμνη. Κατά τη διαδρομή αυτή ο επισκέπτης μπορεί να σταθεί στα παρατηρητήρια τοπίου και άγριας ζωής που υπάρχουν κοντά στη λίμνη και να θαυμάσει τη σπάνια ορνιθοπανίδα που φιλοξενείται στον υγρότοπο.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί το πολύτιμο έργο των ανθρώπων του Δήμου Κω κ. Γεωργίας Φερρού και κ. Δημήτρη Κατσαρού, οι οποίοι λειτουργούν αλλά και συντηρούν με μεράκι και αφοσίωση το Κέντρο Πληροφόρησης και τις υπόλοιπες υποδομές. Για οποιαδήποτε πληροφορία σχετική με τις δραστηριότητες του Κέντρου μπορείτε να επικοινωνείτε στο τηλέφωνο 2242021340 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση biot_kos@otenet.gr. Επιπλέον, ενδιαφέροντες δικτυακοί τόποι για τη φυσική ομορφιά της Κω είναι: www.biotoposkos.gr, www.dikaiosnet.gr.

Τουρισμός σε Προστατευόμενες Περιοχές

Παράγοντες επιρροής και αναπτυξιακά διλήμματα

Αμφιλοχία, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχορμιον

Η τελευταία δεκαετία χαρακτηρίζεται από μια συνεχή ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των μορφών του, όπως ο οικοτουρισμός, ο φυσιολατρικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο ορεινός τουρισμός κ.ά. Καθώς οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν συχνά τον υποδοχέα των δραστηριοτήτων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αφενός αυξάνεται ο αριθμός των τουριστών, οι οποίοι έχουν περισσότερο ισόρροπη σχέση με το περιβάλλον, αφετέρου, όμως, αυξάνεται και ο αριθμός των «χρηστών», με αποτέλεσμα να προκύπτουν διλήμματα διαχειριστικά και αναπτυξιακά.

Παράλληλα, ολοένα και περισσότερες θεσμικές και νομοθετικές παρεμβάσεις έχουν ως τελικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος. Κοινό τους γνώρισμα είναι η θέσπιση ορίων στην απρογραμμάτιστη ανάπτυξη, η προώθηση πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος και η νομοθέτηση συγκεκριμένων χρήσεων γης, σε περιοχές που χρήζουν προστασίας. Ιδιαίτερα μετά το 1980, καταγράφεται μια ολοένα εντονότερη τάση προβολής του περιβάλλοντος ως σημαντικού τουριστικού πόρου. Έτσι, το περιβάλλον αναγνωρίζεται ως ουσιαστικό τμήμα του τουριστικού προϊόντος, που «αγοράζεται» και χρησιμοποιείται από τους τουρίστες.

Μετά από μια περίοδο όπου υπερεθνικοί και εθνικοί φορείς ήταν αυτοί που, άμεσα ή έμμεσα επηρέαζαν την τουριστική ανάπτυξη, η τοπική διάσταση αυτής της ανάπτυξης αναγνωρίζεται πλέον ως βασική παράμετρος του σχεδιασμού στις περισσότερες τουριστικές χώρες. Η τοπικότητα έχει ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις όπου προστατευόμενες περιοχές θεωρούνται ως δυναμικός τουριστικός πόρος μιας περιοχής και, συχνά, καταγράφονται διαφορετικές ή και αντίθετες απόψεις για ζητήματα προστασίας, διαχείρισης, προβολής και χρήσης των περιοχών αυτών από όσους, σε τοπικό επίπεδο, εμπλέκονται στις διαδικασίες της ανάπτυξης του τουρισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η τοπικότητα αποτελεί βασική παράμετρο της επιτυχούς έκβασης του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης σε προστατευόμενες περιοχές.

Επιπρόσθετα, οι βασικές αρχές της αειφορίας αποτελούν πλέον πάγιο γνώρισμα της τουριστικής πολιτικής και ανάπτυξης. Η προστασία του περιβάλλοντος, ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η συνυπευθυνότητα όλων όσων εμπλέκονται στον τουρισμό θεωρούνται ουσιαστικοί παράγοντες της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής. Η άμεση ωφέλεια των προστατευόμενων περιοχών συνίσταται στην κατανόηση της αρχής ότι η ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει να είναι ήπια και ισόρροπη, σεβόμενη τα γνωρίσματα των τοπικών περιβαλλοντικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πόρων.

Οι ποικίλοι τύποι προστατευόμενων περιοχών διαφοροποιούνται, ως προς τα γνωρίσματά τους, σε δύο, κυρίως, πεδία: στο θεσμικό πλαίσιο που τις διέπει και στα συστήματα διαχείρισης. Ο συνδυασμός ενός σταθερού θεσμικού πλαισίου προστασίας και ενός επιστημονικά σχεδιασμένου συστήματος διαχείρισης, διαμορφώνει και το ανάλογο πλαίσιο ως προς την έκταση, τον όγκο και τον τύπο των υποδομών και υπηρεσιών που θα αναπτυχθούν και θα χρησιμοποιούνται από τους επισκέπτες τουρίστες. Τα προβλήματα παρουσιάζονται στις περιπτώσεις, όπου οι δύο βασικοί ανωτέρω κανόνες δεν τηρούνται επαρκώς.

Μορφές προστατευόμενων περιοχών με τουρισμό και τάσεις ανάπτυξής τους

A. Προστατευόμενες περιοχές με ελάχιστη παρουσία τουριστών

Με ιδιόμορφα γεωμορφολογικά γνωρίσματα, οι περιοχές αυτές είναι συχνά δύσβατες και απομακρυσμένες από τουριστικά θέρετρα ή αστικά κέντρα. Η τουριστική τους ζήτηση περιορίζεται σε μικρό αριθμό περιηγητών οικοτουριστών και σε ομάδες επιστημόνων. Οι επιπτώσεις από την παρουσία τουριστών στη χλωρίδα και στην πανίδα τους εκτιμάται ότι είναι μικρές.

B. Προστατευόμενες περιοχές με ήπια και ελεγχόμενη τουριστική ζήτηση και ανάπτυξη

Πρόκειται για περιοχές με ποικιλία γεωμορφολογικών γνωρισμάτων, με εξειδικευμένους, συνήθως, πόρους, όπως οικοσυστήματα εξαιρετικής σημασίας και σε ικανή απόσταση από αστικά κέντρα και τουριστικά θέρετρα. Η τουριστική τους ζήτηση είναι σχετικά περιορισμένη και αφορά, κυρίως, επιστημονικές ομάδες και ομάδες περιηγητών που τις επισκέπτονται για εκπαιδευτικούς λόγους ή με κίνητρο τη φυσιολατρία. Οι επιπτώσεις, από την παρουσία των τουριστών, στη χλωρίδα και την πανίδα εκτιμάται ότι είναι ήπιες, λόγω των υπαρχόντων περιορισμών και του θεσμικού πλαισίου προστασίας. Οι πιέσεις που τα τελευταία χρόνια δέχονται οφείλονται είτε στη θέσπιση ενός λιγότερο αυστηρού πλαισίου προστασίας, είτε στην προώθηση μιας περισσότερο τουριστικής διάστασης.

Γ. Προστατευόμενες περιοχές με σημαντική τουριστική ζήτηση και οργανωμένο πλαίσιο ανάπτυξης και διαχείρισης

Πρόκειται για περιοχές με περιβαλλοντικούς πόρους εθνικής ή διεθνούς σημασίας, συνήθως, σε χώρες με μακρόχρονη τουριστική ανάπτυξη. Συχνά, λόγω ζήτησης και παράδοσης, αποτελούν αυτοδύναμα τουριστικά αξιοθέατα. Οι τουρίστες είναι διαφόρων τύπων και το πλαίσιο τουριστικής ανάπτυξης είναι οργανωμένο με διαφορετικού τύπου υποδομές και υπηρεσίες (εκπαιδευτικά κέντρα, οικομουσεία, οργανωμένες περιηγήσεις, οικοξεναγήσεις, χώρους διαμονής κ.ά). Έχουν οργανωμένη μορφή διαχείρισης, συνήθως από έναν φορέα που διαθέτει επιστημονικό προσωπικό και αρμοδιότητες για την προστασία και τη διαχείριση της περιοχής.

Δ. Προστατευόμενες περιοχές με σημαντική τουριστική ζήτηση, χωρίς οργανωμένο πλαίσιο ανάπτυξης και διαχείρισης

Πρόκειται για περιοχές με ποικιλία γεωμορφολογικών γνωρισμάτων και με σημαντικούς περιβαλλοντικούς πόρους, συχνά εθνικής ή διεθνούς σημασίας. Βρίσκονται, συνήθως, σε νεότερους τουριστικούς προορισμούς και σε χώρες με ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος. Συχνά, αποτελούν αυτοδύναμα τουριστικά αξιοθέατα, ενώ πολλές φορές βρίσκονται μέσα σε ευρύτερες εκτάσεις, με αντιτιθέμενα συμφέροντα ως προς τις χρήσεις της γης. Η τουριστική ζήτηση είναι μεγάλη και οι τουρίστες διαφόρων τύπων (περι-

Στάθμευση οχημάτων τουριστών σε θίνες σε παραλία της Χαλκιδικής, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Σεφερλής

Ανέγερση κατοικιών στη Σητεία Κρήτης, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Κατσακιώρη

γητές, φυσιολάτρες, οικοτουρίστες κ.ά), με σημαντικότερους τους τουρίστες κλασικού τύπου και τους συγκυριακούς «οικοτουρίστες». Το πλαίσιο τουριστικής ανάπτυξης είναι ελάχιστο ή καθόλου οργανωμένο, με περιορισμένο αριθμό υποδομών και υπηρεσιών, που, συχνά, χαρακτηρίζονται από οργανωτικές ελλείψεις, παρεμβάσεις «τουριστικοποίησης», ασαφείς αρμοδιότητες και διαδικασίες προστασίας. Το πλαίσιο διαχείρισης, συχνά ανεπαρκές ή και ανύπαρκτο, ποικίλλει: είτε υπάρχει ένας φορέας με ανεπαρκείς αρμοδιότητες και ασαφές θεσμικό πλαίσιο, είτε εμπλέκονται διαφορετικοί φορείς, με διαφορετικές αρμοδιότητες και συμφέροντα στη διαχείριση, είτε λείπουν οι θεσμικά προσδιορισμένες διαδικασίες διαχείρισης, με αποτέλεσμα οι τουριστικές πιέσεις να υποβαθμίζουν σταδιακά τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής.

Κρίσιμα ζητήματα πολιτικής και ανάπτυξης σε προστατευόμενες περιοχές με τουρισμό

A. Αυτονόμηση των προστατευόμενων περιοχών ως τουριστικών αξιοθέατων και πόρων ιδιαίτερης σημασίας

Την τάση αυτή ενισχύουν η μεγαλύτερη και πληρέστερη πληροφόρηση των τουριστών, το Διαδίκτυο, η τουριστική διαφήμιση, τα νέα «περιβαλλοντικά» κίνητρα των τουριστών, οι τοπικοί παράγοντες, αλλά και ο τουριστικός τομέας, ο

οποίος διακρίνει κάποια «ποιοτικά» και «ακριβά» προϊόντα με δυναμική ζήτηση. Ήδη καταγράφεται μια τάση μετατροπής ορισμένων προστατευόμενων περιοχών σε ιδιόμορφα περιβαλλοντικά θεματικά πάρκα.

B. Μαζικοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού

Από την ταχύτατη μαζικοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού προκύπτουν ορισμένα σπουδαία ζητήματα, όπως ο έλεγχος των δραστηριοτήτων και των υποδομών για εναλλακτικό τουρισμό, η μελέτη των επιπτώσεων στη χλωρίδα και την πανίδα, η οργάνωση και η διαχείριση των δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές.

Γ. Πολυσύνθετα πρότυπα τοπικής οργάνωσης και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών με τουρισμό: συνέργεια και τεχνογνωσία

Τα τελευταία έτη, έχουν παρουσιασθεί ενδιαφέροντα τοπικά πρότυπα οργάνωσης και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών με δύο βασικά γνωρίσματα: (α) συνέργεια τοπικών, εθνικών, ιδιωτικών και επιστημονικών φορέων στα πλαίσια ενός Φορέα με προσδιορισμένο θεσμικό ρόλο στις προστατευόμενες περιοχές και (β) συστηματική χρήση τεχνογνωσίας και εκπαιδευμένου προσωπικού στην προστασία του περιβάλλοντος, στη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, στον σχεδιασμό τουριστικής ανάπτυξης, εναλλακτικού τουρισμού κ.ά.

Δ. Σύνδεση με την έννοια του «υπεύθυνου» τουρισμού: τουρίστες και ταξιδιωτικοί πράκτορες

Η συστηματική προώθηση πολιτικών και μέτρων για τη διεξαγωγή ενός κοινωνικά και περιβαλλοντικά «υπεύθυνου» τουρισμού, επηρεάζει θετικά την τουριστική ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών. Τα μέτρα και οι πολιτικές αυτές προτείνουν τρόπους διαχείρισης ευαίσθητων τουριστικών περιοχών, αλλά και κώδικες ηθικής λειτουργίας και συμπεριφοράς τουριστών και ταξιδιωτικών πρακτόρων. Ουσιαστικά, επιβάλλεται σταδιακά η αρχή της συνυπευθυνότητας ανάμεσα στους ντόπιους, τους τουρίστες και τους ιδιώτες επιχειρηματίες, πάνω σε θέματα ανάπτυξης και λειτουργίας του τουρισμού.

Ε. Οι προστατευόμενες περιοχές απαραίτητο τμήμα των ταξιδιών διακοπών

Τα τελευταία χρόνια, η ταχύτατη μετατροπή των προστατευόμενων περιοχών σε αναπόσπαστο τμήμα πολλών πακέτων διακοπών, οδηγεί τις πολιτικές προστασίας και διαχείρισής τους σε νέα δεδομένα, εφόσον: α) οι περιοχές αυτές εντάσσονται στον μεγάλο αριθμό των τουριστικών προϊόντων της διεθνούς τουριστικής αγοράς, β) οι τουρίστες του κλασικού τουρισμού έχουν διαφορετικά κίνητρα και συμπεριφορές στη διάρκεια των διακοπών, γ) σε πολλές χώρες οι οποίες διαθέ-

τουν προστατευόμενες περιοχές, δεν υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στους Φορείς Διαχείρισής τους και στις εταιρείες του Τουρισμού.

Από τα παραπάνω, αλλά και από την εξέταση και ανάλυση ορισμένων προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας και της Ευρώπης, **προκύπτουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα**, όπως:

- Ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να στηρίζεται στην τεχνογνωσία, σχετικά με την ήπια και αειφορική τουριστική ανάπτυξη σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές.
- Οι πόροι κάθε προστατευόμενης περιοχής και τα περιβαλλοντικά κριτήρια για τον χαρακτηρισμό της πρέπει να καθορίζουν, αντίστοιχα, τόσο τα όρια, όσο και τα τυπολογικά γνωρίσματα της τουριστικής της ανάπτυξης.
- Ο Φορέας Διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να έχει αυξημένες αρμοδιότητες, να στηρίζεται σε σαφές θεσμικό πλαίσιο και να λειτουργεί με αυτονομία.
- Στον Φορέα Διαχείρισης είναι κρίσιμο να εκπροσωπούνται τόσο οι τοπικοί φορείς, όσο και οργανισμοί εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας, σχετικοί με το περιβάλλον και τον τουρισμό.
- Η ήπια τουριστική ανάπτυξη σε προστατευόμενες περιοχές μπορεί να έχει σπουδαία αναπτυξιακά και οικονομικά οφέλη για τον ντόπιο πληθυσμό.

*Πάρις Τσάρτας,
Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Βωβούσα Ζαγορίου, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμων

Εμπειρίες από την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην Ελλάδα

Άγιος Γερμανός, Πρέσπες, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Στην Ελλάδα, μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1970, δεν υπήρχε οργανωμένη μορφή αγροτουρισμού. Με την έννοια της δημιουργίας τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο από αγρότες, ο αγροτουρισμός αναπτύχθηκε, κυρίως, ως συμπλήρωμα του υπάρχοντος ξενοδοχειακού δυναμικού στις παραθαλάσσιες, τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας, με τη μορφή, κυρίως, των ενοικιαζόμενων δωματίων, χωρίς καμία κρατική παρέμβαση και σχεδιασμό. Σε αυτό το πρώτο στάδιο ανάπτυξής του, ο αγροτουρισμός ήταν ακόμη άγνωστος στους περισσότερους. Σημειώνεται, εξάλλου, ότι μέχρι τότε δεν είχε εκφραστεί από τους αστούς η ανάγκη για «επιστροφή στη φύση», στο βαθμό που εκδηλώθηκε αργότερα, τη δεκαετία του '90.

Μετά την πρώτη, καθαρά εμπειρική και χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα, φάση ανάπτυξης του αγροτουρισμού, ακολούθησε, στη δεκαετία του '80, το δεύτερο στάδιο ανάπτυξής του. Οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν λίγο μετά την ένταξη της χώρας μας στην Κοινή Αγορά το 1981 και στηρίχθηκαν περισσότερο στην ερμηνεία των εθνικών και ευρωπαϊκών κανονισμών και νόμων και λιγότερο σε μια καλά στοιχειοθετημένη έννοιά του. Ο αγροτουρισμός θεωρήθηκε ως μια τοπική-περιφερειακή δραστηριότητα που μπορούσε να συμβάλει στην αναζωογόνηση της υπαίθρου, προσφέροντας εναλλακτική λύση στα μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετώπιζε. Στη δεύτερη φάση ανάπτυξής του στη δεκαετία του '80, ο αγροτουρισμός χαρακτηρίζεται από μια πιο οργανωμένη προσπάθεια εφαρμογής αγροτουριστικών προγραμμάτων, χωρίς, ωστόσο, να επιτευχθεί ουσιαστικό αποτέλεσμα, με εξαίρεση την ίδρυση των Γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών, οι οποίοι αποτέλεσαν την περίοδο αυτή το πιο διαρθρωμένο πρότυπο προώθησης του αγροτουρισμού.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 αρχίζει η τρίτη φάση ανάπτυξης του αγροτουρισμού, με την εφαρμογή της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας LEADER, αλλά και άλλων κανονισμών και προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι η περίοδος, που τόσο οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες επιχειρήσεις, όσο και οι Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί γνωρίζουν ιδιαίτερη αύξηση, ο αγροτουρισμός γίνεται γνωστός ως η μορφή του τουρισμού των 3 Φ (Φύση-Φιλία-Φιλοξενία) και αγροτικές περιοχές, άγνωστες στην τουριστική αγορά, μπαίνουν στον χάρτη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το σύνολο σχεδόν των αγροτουριστικών επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν την περίοδο αυτή ενισχύθηκαν οικονομικά από εθνικά και κοινοτικά προγράμματα, τα οποία αποτέλεσαν τον μοχλό της δημιουργίας τους.

Η μέχρι σήμερα ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα φαίνεται να έγινε, στις περισσότερες περιπτώσεις, χωρίς έναν συνολικό σχεδιασμό και χωρίς την καθιέρωση ενός θεσμικού πλαισίου, το οποίο θα όριζε, βάσει προδιαγραφών, το προφίλ των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών, έτσι ώστε ο αγροτουρισμός να καταστεί ανταγωνιστικός του μαζικού τουρισμού και να καθιερωθεί ως διακριτή μορφή τουρισμού. Οι υπεύθυνοι φορείς για τη διαχείριση των προγραμμάτων χρηματοδότησης των αγροτουριστικών επενδύσεων, ελλείψει ενός συνολικού σχεδιασμού και ενός θεσμικού πλαισίου, αλλά και με τη σύγχυση που επικρατούσε ως προς τον προσδιο-

ρισμό του αγροτικού τουρισμού, όπως και με την προσπάθειά τους να απορροφήσουν τα σχετικά κονδύλια, χρηματοδότησαν τις επενδύσεις, χωρίς όμως να μπορούν να ελέγξουν την εφαρμογή τους. Η κατάσταση αυτή είχε ως αποτέλεσμα, οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις να μην έχουν σαφή προσανατολισμό και καθεμιά να ορίζει δικές της προδιαγραφές και πρότυπα, με βάση τη βούληση του επιχειρηματία, τις γνώσεις και τις εμπειρίες του πάνω στο αντικείμενο, τον προσωπικό του χαρακτήρα, την οικονομική του κατάσταση. Έτσι, δημιουργήθηκαν διάφορες αγροτουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν συνάδουν με τη φιλοσοφία του αγροτουρισμού. Επιχειρήσεις, οι οποίες δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες, να στηρίξουν και να στηριχθούν στην πολιτισμική κληρονομιά του τόπου, στο φυσικό του περιβάλλον και στους ανθρώπους του τόπου.

Εξάλλου, η άνιση χωρική κατανομή του αγροτουρισμού στην Ελλάδα, με τη συγκέντρωση των αγροτουριστικών μονάδων σε ζώνες που ήδη ευνοούνται από τα κλασικά τουριστικά πλεονεκτήματα, αντικατοπτρίζει τον αποπροσανατολισμό του από τον αρχικό στόχο των τοπικών και περιφερειακών δράσεων για την κοινωνικο-οικονομική ανάκαμψη των παρηκμασμένων αγροτικών περιοχών, με την ενεργοποίηση τοπικών πόρων. Στην περίπτωση αυτή, ο μόνος ρόλος που μπορεί να παίξει ο αγροτουρισμός, εκτός της εξασφάλισης εισοδημάτων, αφορά στη συμβολή του στις ποιοτικές συνιστώσες του τουρισμού και στη διαφοροποίηση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Τα πιο επιτυχή παραδείγματα αγροτουριστικής ανάπτυξης, τα οποία συνάδουν με τους πρωταρχικούς στόχους του αγροτουρισμού, συναντώνται σε ορεινές περιοχές, σε αγροτικές περιοχές σε κρίση ή σε μειονεκτικές αγροτικές περιοχές. Εξάλλου, η ήδη διαμορφωμένη ζήτηση αγροτουριστικών υπηρεσιών και αγαθών κατευθύνεται προς εκείνο το πρότυπο αγροτουρισμού, το οποίο είναι συμβατό με περιβαλλοντικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες του αγροτικού χώρου, καθώς και με την αναζήτηση της ζωής στην ύπαιθρο και της αυθεντικότητας. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο το αγροτουριστικό προϊόν να δομηθεί γύρω από αυτό το πρότυπο και να χαρακτηρίζεται από την ποιότητα και αυθεντικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και αγαθών. Ειδάλλως, όσο πιο πολύ αναπτύσσεται, τόσο πιο πολύ θα μοιάζει με τον μαζικό τουρισμό.

*Όλγα Ιακωβίδου,
Καθηγήτρια ΑΠΘ*

Εννοιολογική προσέγγιση

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

Οι έννοιες οικοτουρισμός και τουρισμός στη φύση δεν είναι ταυτόσημες. Ο τουρισμός στη φύση είναι μια κατηγορία του εναλλακτικού τουρισμού, η οποία λαμβάνει χώρα στη φύση. Μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες, όπως το κυνήγι, το ψάρεμα, την περιπέτεια. Πολλές φορές μάλιστα, επιβραβεύεται με έπαθλο κάποιο άγριο ζώο. Ο οικοτουρισμός δεν σχετίζεται με όλες αυτές τις δραστηριότητες.

Κατά καιρούς, έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί του οικοτουρισμού, είτε «ενεργητικοί», σύμφωνα με τους οποίους ο οικοτουρίστας συμβάλλει ενεργώς στη διατήρηση της φύσης, είτε «παθητικοί», όπου ο οικοτουρίστας επισκέπτεται χωρίς να επιβαρύνει τη φύση. Όλοι οι ορισμοί έχουν κοινό τη φύση ως προορισμό.

Η Διεθνής Οικοτουριστική Εταιρεία (TIES) αναφέρει ότι: «Οικοτουρισμός είναι υπεύθυνα ταξίδια σε φυσικές περιοχές που συντελούν στη διατήρηση του περιβάλλοντος και ενισχύουν την ευημερία των τοπικών πληθυσμών». Ένας άλλος, διεθνώς αναγνωρισμένος

Μονοπάτι στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Αναγνωστοπούλου

του οικοτουρισμού

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ορίσει κανείς και να ξεχωρίσει τα διάφορα είδη τουρισμού, να αναλύσει τις έννοιες βασικών μορφών του, αλλά και τη σχέση μεταξύ τουρισμού, οικοτουρισμού και αειφορίας, ώστε να αποφεύγεται η σύγχυση που συχνά δημιουργείται. Ως παράδειγμα, ο εναλλακτικός τουρισμός δίνει μια εναλλακτική πρόταση στον κλασικό ή μαζικό τουρισμό. Ο κλασικός τουρισμός είναι τουρισμός μεγάλης κλίμακας, με σκοπό την αναψυχή και απαιτεί αυξημένες, ποιοτικά και ποσοτικά, προσφερόμενες υπηρεσίες. Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι οποιαδήποτε άλλη μορφή, εκτός του κλασικού. Διακρίνεται σε τουρισμό στη φύση, πολιτιστικό, θρησκευτικό, συνεδριακό, ιαματικό, αθλητικό τουρισμό κ.ά. Ο τουρισμός στη φύση, με τη σειρά του, χωρίζεται σε διάφορες μορφές, μία εκ των οποίων είναι ο οικοτουρισμός.

Ποταμός Αχέροντας, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

ορισμός, είναι αυτός που δίνει η Παγκόσμια Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN), η οποία με τον όρο οικοτουρισμός εννοεί «τουριστικές δραστηριότητες που βασίζονται σε περιβαλλοντικώς υπεύθυνα ταξίδια και επισκέψεις που γίνονται για την απόλαυση και αναγνώριση της σημασίας της φύσης σε σχετικά αδιάταρακτες φυσικές περιοχές και οι οποίες επισκέψεις συμβάλλουν στις προσπάθειες διατήρησης, ασκούν μικρή επίδραση στο περιβάλλον και προωθούν την ενεργητική κοινωνικο-οικονομική συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού».

Οι προαναφερθέντες ορισμοί παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Υπάρχουν, ωστόσο, σε αυτούς κοινά στοιχεία όπως περιβαλλοντικά, κοινωνικά-πολιτισμικά, οικονομικά-διοργανωτικά και ερμηνευτικά-εκπαιδευτικά, που μπορεί κανείς να τα δεχθεί ως συστατικά του οικοτουρισμού.

Συχνά αδόκιμα, ο αειφόρος τουρισμός συνδέεται με τον οικοτουρισμό. **Ο οικοτουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού, ενώ ο αειφόρος τουρισμός δεν αποτελεί μορφή τουρισμού, αλλά μια ιδιότητα που μπορεί να έχει ή να μην έχει η κάθε μορφή τουρισμού.** Αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται ο τουρισμός και μπορεί να ισχύει για το σύνολο του τουρισμού, κλασικού ή εναλλακτικού. Δηλαδή, δεν αφορά το είδος των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει ο τουρισμός, αλλά τον τρόπο με τον οποίο οι δραστηριότητες αυτές γίνονται πράξη, ώστε να είναι συμβατές με την αειφόρο χρήση των πόρων. Έτσι, ο κλασικός μαζικός τουρισμός μπορεί, επίσης, να είναι αειφορικός, αν πληροί τις προαναφερθείσες αρχές, ακόμη και αν δεν έχει τη φύση ως προορισμό ή την προστασία της ως σκοπό του.

Σύμφωνα με το κείμενο της Διακήρυξης του Κεμπέκ για τον Οικοτουρισμό (WTO and UNEP, 2002), «αναγνωρίζεται ότι ο οικοτουρισμός υιοθετεί τις αρχές του αειφόρου τουρισμού σχετικά με τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού. Επίσης, υιοθετεί τις ακόλουθες ειδικότερες αρχές, που τον διαχωρίζουν από την ευρύτερη έννοια του αειφόρου τουρισμού:

- Συνεισφέρει ενεργητικά στη διατήρηση της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών στον σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και στη λειτουργία του, και συνεισφέρει στην ευημερία τους.
- Ερμηνεύει τη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά του τόπου στους επισκέπτες.
- Προσφέρεται περισσότερο για μεμονωμένους επισκέπτες, καθώς και για οργανωμένες περιηγήσεις ομάδων μικρού μεγέθους».

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί πως ο οικοτουρισμός είναι εξ ορισμού αειφόρος γιατί, όταν εφαρμόζεται σωστά, προωθεί την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς ανταποκρίνεται και στους τρεις πυλώνες της αειφορίας, διότι συντελεί στη διατήρηση της προστατευόμενης περιοχής, μέσω των εσόδων που παράγει, είναι ένας αποδεκτός τρόπος δημιουργίας εισοδημάτων από το φυσικό περιβάλλον και συντελεί στην κοινωνική δικαιοσύνη, ενισχύοντας την ευημερία των τοπικών πληθυσμών.

Σοφία Φραντζή, ΕΚΒΥ

Η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας και η διαχείριση των επισκεπτών

Σε μια σύγχρονη προοπτική, οι ειδικές μορφές τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός, έχουν αποκτήσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τις δυνατότητες που προσφέρουν στην ανάπτυξη ενός τόπου. Όμως, για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει ο τουρισμός, θα πρέπει η στρατηγική για την ανάπτυξή του να αποτελέσει μέρος μιας γενικότερης στρατηγικής τοπικής-περιφερειακής ανάπτυξης.

Η παραλία του Φοινικόδασους Βάι στην Κρήτη, Φωτ. Αρχείο EKBY / Ν. Κυφωνίδης

Η αναγκαιότητα αυτή γίνεται περισσότερο επιτακτική στην περίπτωση του οικοτουρισμού, όπου οι τοπικοί πόροι και οι περιβαλλοντικές συνθήκες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα και προϋπόθεση για την ανάπτυξή του. Αυτό επιβάλλει την αναζήτηση των βασικών αρχών και προϋποθέσεων για την ανάπτυξή του, μέσα από την εξέταση της σχέσης του με το περιβάλλον.

Όσο απλή – και συμβιωτική – μπορεί να φαίνεται, με μια πρώτη προσέγγιση, η σχέση αυτή, ενέχει σημαντικά προβλήματα. Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη, αλλά και για τη διατήρηση της τουριστικής δραστηριότητας αυτού του είδους, είναι η διατήρηση της πολιτισμικής ακεραιότητας του τόπου, των οικολογικών διεργασιών, της βιοποικιλότητας και των συστημάτων στήριξης της διαβίωσης του ανθρώπου. Στο πλαίσιο αυτό, αποκτά ιδιαίτερη σημασία ο τρόπος οργάνωσης, μορφοποίησης και μελλοντικής εξέλιξης της περιοχής υποδοχής, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των τουριστών, αλλά και των κατοίκων. Ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, στο πλαίσιο αυτό, εντάσσεται στον ευρύτερο χωροταξικό-αναπτυξιακό σχεδιασμό, με βάση τη σύγχρονη προσέγγιση για μια βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον τουρισμό έχουν, κατεξοχήν, εφαρμογή στην περίπτωση του οικοτουρισμού, ο οποίος βασίζεται στην ποιότητα του περιβάλλοντος ως καθοριστικού στοιχείου στην εμπειρία του επισκέπτη. Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού απαιτεί σχεδιασμό, αλλά και ένα σύστημα διαχείρισής του. Αυτό μπορεί να θεωρείται αυτονόητο, αλλά, συχνά, λείπουν οι βασικές προϋποθέσεις. Ο προσδιορισμός των δραστηριοτήτων και η οριοθέτησή τους στον χώρο, είναι δυνατό να γίνουν επί τη βάσει των οικολογικών χαρακτηριστικών της περιοχής, ελαχιστοποιώντας τους κινδύνους περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Μέσω των Φορέων Διαχείρισης, είναι δυνατό να διασφαλισθεί ο έλεγχος της άσκησης των δραστηριοτήτων αυτών και η εφαρμογή διορθωτικών μέτρων, όταν αυτά απαιτηθούν. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την πρόληψη και τον περιορισμό των περιβαλλοντικών και κοινωνικών-πολιτισμικών προβλημάτων από τον τουρισμό, αλλά και βασική διαδικασία συγκρότησης μιας στρατηγικής για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε έναν τόπο.

Με βάση τα υφιστάμενα χαρακτηριστικά και πόρους, αλλά και τη δυναμική των ανθρωπινων και φυσικών οικοσυστημάτων, είναι δυνατό να προσδιορισθεί η επιθυμητή τουριστική ανάπτυξη ως προς το είδος, το φάσμα και τη μορφή των δραστηριοτήτων και εξυπηρετήσεων, ως προς τους κανόνες και τα επιθυμητά όρια, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τη φέρουσα ικανότητα του τόπου να στηρίξει την ανάπτυξη του τουρισμού. Ιδιαίτερη σημασία έχουν δύο ειδών όρια:

- 1) Το ελάχιστο όριο «ζωτικότητας της περιοχής», όριο κάτω από το οποίο οι τοπικές πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη τουρισμού θα είναι ανεπαρκείς για την αναζωογόνηση της οικονομίας και την αναγέννηση της κοινωνικής ζωής.
- 2) Το μέγιστο «τουριστικό» όριο, το οποίο δεν θα πρέπει να ξεπεραστεί, προκειμένου να αποφευχθεί η υποβάθμιση του τόπου λόγω υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων σε περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής και πολιτισμικής αξίας, η υποβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών από την υπερβολική τουριστική κατανάλωση και η αίσθηση αποξένωσης στην τοπική κοινωνία.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με τον σχεδιασμό είναι η εφαρμογή. Τα μέσα εφαρμογής περιλαμβάνουν ρυθμίσεις κανονιστικού και οργανωτικού χαρακτήρα, οικονομικά κίνητρα και άλλα εργαλεία, καθώς και φυσικές παρεμβάσεις (τεχνικά έργα, κλπ.). Στο πλαίσιο αυτό, όλο και περισσότερο ενδιαφέρον αποκτούν σύνθετα και συμπληρωματικά (οριζόντια) μέτρα, όπως η διαχείριση της ροής των επισκεπτών, με στόχο να αποφεύγεται η χωρική και χρονική υπερσυγκέντρωση, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο του τοπικού πληθυσμού, όσο και των επισκεπτών, κλπ. Κεντρικό ρόλο στην εφαρμογή, αλλά και στη διαδικασία του σχεδιασμού, έχει η παρακολούθηση και αξιολόγηση της ανάπτυξης του οικοτουρισμού, ώστε να προσαρμόζεται κατάλληλα και η ακολουθούμενη στρατηγική. Αυτό επιβάλλει, όμως, και την οργάνωση, σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο, ενός αυστηρού συστήματος διαχείρισης της ανάπτυξης του οικοτουρισμού, ώστε να εξασφαλισθεί η μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου.

Χάρης Κοκκώσης,
Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η αναγκαιότητα της συμμετοχής στον σχεδιασμό του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές

Ο χώρος στάθμευσης του Φοινικόδασους Βάι στην Κρήτη, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Ν. Κυφωνίδης

Οι συμμετοχικές διαδικασίες σε θέματα διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και εν γένει του περιβάλλοντος, αναδεικνύονται πλέον σε ουσιαστικό δικαίωμα του πολίτη και σε υποχρέωση του κράτους, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Σταθμό αποτέλεσε η υπογραφή της Σύμβασης του Άαρχους, που αναγνώρισε το δικαίωμα του πολίτη στην πληροφόρηση και στη διατύπωση άποψης για επικείμενα σχέδια, μέτρα και προγράμματα που αφορούν στο περιβάλλον. Ως συνέχεια της σύμβασης αυτής, εκδόθηκε νέα Οδηγία για την πρόσβαση του πολίτη στην πληροφόρηση πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα (Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 28/1/2003).

Συχνά λανθασμένα, οι συμμετοχικές διαδικασίες ταυτίζονται μόνο με την πληροφόρηση. Βέβαια, η επαρκής πληροφόρηση αποτελεί το πρώτο βήμα για την έναρξη μιας συμμετοχικής διαδικασίας. Οι συμμετοχικές διαδικασίες, ωστόσο, δεν εξαντλούνται στην πληροφόρηση και δεν αποσκοπούν μόνο στην εξασφάλιση συναίνεσης σε ήδη αποφασισμένα μέτρα διαχείρισης. Η ένγκαιρη ενημέρωση των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων για την πρόθεση π.χ. δημιουργίας ενός σχεδίου ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή τους είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τα ενδιαφέροντά τους δεν μπορούν να αγνοηθούν, έχουν επίδραση στη διαχείριση του τουρισμού και θέτουν υποχρεώσεις σε αυτούς που την ασκούν.

Επιπλέον, η πληροφόρηση, ως έναρξη για τον σχεδιασμό, δίνει στις κοινωνικές ομάδες τον χρόνο να επιλέξουν τη στάση και τον βαθμό εμπλοκής τους. Δίνει την ευκαιρία για επιχειρηματολογία και συζήτηση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Ευνοεί την ανάπτυξη σχέσεων, τη δημιουργία εμπιστοσύνης στις ειδικές γνώσεις των άλλων και την κατανόηση των σκοπών τους. Η διαχείριση μιας περιοχής ή ενός αγαθού, σε όλα τα στάδια, θα πρέπει να υποβοηθάται από τους πολίτες και όχι να κατευθύνεται από αυτούς, καθώς, εντέλει, οι αποφάσεις και τα μέτρα βαρύνουν τον υπεύθυνο φορέα για την άσκησή της. Τονίζεται ότι **η συμμετοχή απαιτείται για το πώς, όχι για το αν θα προστατευθεί μια περιοχή ή ένα αγαθό.**

Εκτός από την παροχή πληροφόρησης, ο συμμετοχικός σχεδιασμός επιχειρεί και την αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών, μια διαδικασία χρονοβόρα για την επίτευξή της. Έτσι, απαιτεί τη σταδιακή προσέγγιση και τον προσδιορισμό εφικτών σκοπών.

Η σταδιακή προσέγγιση δεν είναι σαφώς θεαματική, αλλά έχει αποτελέσματα, ενώ ο καθορισμός ξεκάθαρων και συγκεκριμένων στόχων, είναι το μόνο μέσο για να κρίνει κανείς αν αυτοί είναι ρεαλιστικοί, αν έχει πετύχει και σε τι βαθμό τον σκοπό του, αλλά και αν ο χρόνος και τα χρήματα δαπανήθηκαν αποδοτικά.

Ο συμμετοχικός σχεδιασμός είναι μια χρονοβόρος διαδικασία, η οποία ενέχει ίχνη κινδύνου για τον φέροντα την πρωτοβουλία. Ο κίνδυνος ελλοχεύει σε κάθε στάδιο του σχεδιασμού και οφείλεται, τις περισσότερες φορές, στην προσωποποίηση του ρόλου των μετόχων (stakeholders). Κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού, οι μέτοχοι αντιπροσωπεύονται συνήθως από εκπροσώπους τους. Θεωρητικώς, οι φορείς που συμμετέχουν στον σχεδιασμό δεν είναι προσωποπαγείς. Στην καθημερινή εργασία, ωστόσο, αλλά και στις συζητήσεις γύρω από ένα κοινό τραπέζι, όχι σπάνια, οι φορείς υποσκελίζονται από τα πρόσωπα. Στις περιπτώσεις αυτές, ο φέρων την ευθύνη του σχεδιασμού πρέπει να διαθέτει ουσιαστικές ικανότητες διαπραγμάτευσης και επαναπροσανατολισμού των συζητήσεων.

Εξίσου καθοριστικός είναι ο ρόλος του τοπικού πληθυσμού. Όλο και περισσότερες έρευνες, μελέτες και θεσμικά κείμενα αναφέρονται στη σπουδαιότητά του. Είναι σαφές ότι ο τοπικός πληθυσμός πρέπει να έχει έναν από τους κύριους ρόλους στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης δραστηριοτήτων σε προστατευόμενες περιοχές. Οι ανάγκες και η πείρα του αποτελούν χρήσιμες παραμέτρους στη διαδικασία του σχεδιασμού. Επιπλέον, καθώς θα είναι αυτός ο οποίος θα κληθεί να ακολουθήσει τις οδηγίες εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων, η συμμετοχή του στη διαδικασία σχεδιασμού μπορεί να προλάβει επιχειρησιακές ανακολουθίες στο στάδιο της υλοποίησης.

Δεν λείπουν, ωστόσο, τα παραδείγματα όπου ο τοπικός πληθυσμός ακολουθεί πρακτικές που δεν συνάδουν με τη συνετή διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, και προβαίνει σε δράσεις οι οποίες έχουν σοβαρές επιπτώσεις στα στοιχεία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Πολλές φορές, εξάλλου, η τοπική επιχειρηματικότητα εκφράζεται μέσα από έργα που υποβαθμίζουν και αλλοιώνουν το περιβάλλον.

Μαρία Κατσακίωρη, ΕΚΒΥ

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ...

...μια γοητευτική διαδρομή στο μονοπάτι του Ενιπέα,

ο επισκέπτης ακολουθεί την όχθη του ποταμού διασχίζοντας δασωμένες εκτάσεις. Πλατάνια, αγριελιές, κουτσουπιές, φράξοι, αϊλανθοί, δάφνες, φιλλύκια και χρυσόξυλα, συνθέτουν ένα ποικιλόμορφο τοπίο, μια πανδαισία χρωμάτων. Φανερά είναι, επίσης, τα σημάδια της ανθρώπινης παρουσίας, καθώς υπάρχουν κατά μήκος της διαδρομής ξερολιθιές από εγκαταλελειμμένους λαχανόκηπους και απομεινάρια μιας νεροτριβής.

Οι ομαλές κλίσεις, ο χαμηλός βαθμός δυσκολίας και η ειδική σήμανση, καθιστούν το μονοπάτι αυτό κατάλληλο για έναν ψυχαγωγικό και εκπαιδευτικό περίπατο.

Σε μια απόσταση περίπου 800 μέτρων (20 λεπτά πεζοπορία), από τον νερόμυλο στην αρχή του μονοπατιού έως την πεζογέφυρα, ο Δήμος Λιτοχώρου υλοποίησε το έργο «Περιβαλλοντική Σήμανση Μονοπατιού σε περιαστικό δάσος», αναθέτοντας την οργάνωση, τον σχεδιασμό αλλά και την κατασκευή των ενημερωτικών πινακίδων στο ΕΚΒΥ.

Το ΕΚΒΥ, κατόπιν εργασίας πεδίου, πραγματοποίησε ειδική χαρτογράφηση του μονοπατιού με αποτύπωση της βλάστησης αλλά και των ιδιαίτερων γνωρισμάτων της περιοχής. Για τη συγγραφή των κειμένων εργάστηκε μια ευρεία ομάδα ειδικών επιστημόνων του ΕΚΒΥ, με την καθοδήγηση του Καθηγητή κ. Σπύρου Ντάφη και σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, της οποίας οι ιστορικές και λαογραφικές μαρτυρίες αποδείχθηκαν πολύτιμες.

Η σήμανση, περιλαμβάνει δώδεκα πινακίδες, με πληροφορίες προσανατολισμού καθώς και ερμηνείας των στοιχείων της φύσης στην περιοχή, με ιδιαίτερη αναφορά στη βλάστηση, καθώς η ίδια καθιστά το τοπίο εξαιρετικό με τη συμβίωση μεσογειακών και υγρόφιλων ειδών, αλλά και της μαύρης πεύκης (παρόλο που βρισκόμαστε σε υψόμετρο μόλις 350 μέτρων). Το βοτανικό οδοιπορικό στον Ενιπέα εμπλουτίζεται με στοιχεία της ανθρώπινης παρουσίας, όπως αυτά ξετυλίγονται μέσα από την ιστορία των νερόμυλων και των νεροτριβών στην περιοχή, αλλά και των μικρών λαχανόκηπων που οι Λιτοχωρινοί είχαν δίπλα στο ποτάμι. Τα εύληπτα στο ευρύ κοινό κείμενα (ελληνικά και αγγλικά) συνοδεύονται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό, κατάλληλο ώστε να κεντρίζει το ενδιαφέρον του περιηγητή να ανακαλύψει και την παραμικρή λεπτομέρεια.

Το τέλος της διαδρομής... η αρχή μιας άλλης...

Το οδοιπορικό στο Μονοπάτι του Ενιπέα τελειώνει στην πεζογέφυρα, όμως ο ποταμός συνεχίζει για πολλά χιλιόμετρα έως ψηλά στις πηγές του. Σύντομες περιηγήσεις κοντά στον ποταμό στη θέση «Μύλοι», που φιλοξενεί μικρές βάθρες και καταρράκτες, και επιστροφή στο Λιτόχωρο, ή ανηφορική πορεία προς τα Πριόνια, μέσω του διεθνούς μονοπατιού Ε4, και από εκεί ψηλότερα για τις κορυφές του Ολύμπου, είναι οι εναλλακτικές προτάσεις που έχει ο περιηγητής για τη συνέχιση της πορείας του.

Χρυσούλα Λιόντα

Το φαράγγι του Ενιπέα, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Κ. Παρμενόπουλος

Η εργασία ΣΤΗ φύση και ΓΙΑ ΤΗ φύση βραβεύεται

Η εργασία και η συνεργασία στη φύση, βραβεύθηκαν φέτος, στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων των «Πράσινων Ημερών-Green Days» της ΕΕ, που διοργανώθηκαν από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Eurosite. Δέκα μέρες, με 400 περίπου εκδηλώσεις, σε 20 χώρες, αφιερώθηκαν στον εορτασμό και την επιβράβευση των προσπαθειών όλων για την προώθηση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 και της προστασίας της φύσης. Από τα έργα που κατατέθηκαν στην κριτική επιτροπή του Eurosite, ως υποψήφια για τα καθιερωμένα πλέον βραβεία, επιλέχθηκαν πέντε και η χώρα μας διεκδίκησε ένα από αυτά.

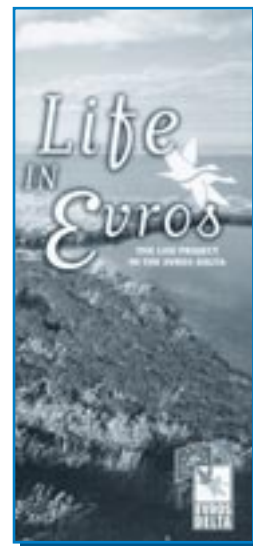
Το τρίτο βραβείο απέσπασε η εκδήλωση που διοργάνωσε το Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Έβρου, στις 5 Ιουνίου 2003, η οποία ήταν αφιερωμένη στη Λιμνοθάλασσα Δράνα και αφορούσε τα αποτελέσματα Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποίησαν τρία Δημοτικά Σχολεία της περιοχής. Για ένα ολόκληρο σχολικό έτος τα παιδιά εργάστηκαν και συνεργάστηκαν στενά με το Κέντρο Πληροφόρησης, γνώρισαν τη Λιμνοθάλασσα, ήρθαν σε στενή επαφή με τον υγρότοπο και τους ανθρώπους που δραστηριοποιούνται σ' αυτόν, κατέγραψαν και αναγνώρισαν την αξία της λιμνοθάλασσας για την άγρια ζωή και για τον άνθρωπο. Την εργασία τους αυτή, καθώς και έκθεση φωτογραφίας και χειροτεχνίας με υλικά της λιμνοθάλασσας, φυτολογία και θεατρικά παιχνίδια, παρουσίασαν οι μαθητές των τριών σχολείων σε

500 περίπου συμμαθητές τους και γιόρτασαν με αυτόν τον τρόπο την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος.

Το δεύτερο βραβείο απονεμήθηκε στον Δήμο Camara de Valongo της Πορτογαλίας, για την προώθηση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων, όπως οργανωμένοι περίπατοι σε προστατευόμενες περιοχές, εκθέσεις και ενημερωτικές εκδηλώσεις. Το πρώτο βραβείο δόθηκε στο Κέντρο Medio Ambiente της Ανδαλουσίας στην Ισπανία, για την προστασία του απειλούμενου είδους της Ιβηρικής Αγριόγατας και του ενδιαιτήματός της.

Η τελετή απονομής των βραβείων, διοργανώθηκε στις 2 Οκτωβρίου 2003 στην πόλη Arlon του Βελγίου, στο πλαίσιο της Ετήσιας Συνάντησης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Eurosite, με τη συμμετοχή της Επιτρόπου κας Margot Wallstrom, η οποία τόνισε την αναγκαιότητα της ενημέρωσης, της συμμετοχής και της ενεργοποίησης όλων των δυνάμεων της κοινωνίας για τη διατήρηση της φύσης.

Βάσω Παπαδιόχου

20 χρόνια ΑΡΧΕΛΩΝ: Παλιά χνάρια και νέοι ορίζοντες

Σε εκδήλωση που έγινε στο Κέντρο ΓΑΙΑ τον Νοέμβριο, γιόρτασε ο Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ τα 20 χρόνια δράσης του. Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους πολιτικά πρόσωπα, φορείς και άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις, φίλοι του Συλλόγου ΑΡΧΕΛΩΝ από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Μεταξύ άλλων ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, η κα Νίκη Γουλανδρή, ο Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου κ. Γιάννης Παντής κ.ά.

Ο ΑΡΧΕΛΩΝ μέσα από το πολυετές έργο του για τη σωτηρία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta-caretta*, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία και την αειφορική διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε το ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου κ. Δημήτρης Μαργαριτούλης: «...η δουλειά 20 χρόνων θα ήταν ματαιοπονία, αν δεν υπήρχε προοπτική συνέχειας...».

Το ΕΚΒΥ, παραμένοντας ένθερμος υποστηρικτής των προσπαθειών του Συλλόγου ΑΡΧΕΛΩΝ, εύχεται ακόμη μεγαλύτερη επιτυχία στη συνέχιση του δύσκολου έργου του.

Χρυσούλα Λιόντα

Το ΕΚΒΥ στην 4η Διεθνή Έκθεση Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης POLIS 2003

Η 4η Διεθνής Έκθεση Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης Δημοσίου-Κοινωνικού Τομέα και Ιδιωτικών Επιχειρήσεων-POLIS 2003 διοργανώθηκε στις εγκαταστάσεις της Helixro στη Θεσσαλονίκη από 27 έως 30 Νοεμβρίου 2003. Η έκθεση POLIS, που διοργανώνεται κάθε δύο έτη, προβάλλει τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και τη συμβολή της στη δημοκρατική οργάνωση και τη περιφερειακή ανάπτυξη, που μαζί με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα, απαντούν στις προκλήσεις της σημερινής κοινωνίας.

Το ΕΚΒΥ συμμετείχε με δικό του χώρο στο μεγάλο αυτό εκθεσιακό γεγονός. Βασικός σκοπός της συμμετοχής του Οργανισμού στην έκθεση POLIS 2003 ήταν η παρουσίασή του στο ευρύ κοινό και η ενημέρωση του κοινού για τους τομείς στους οποίους το ΕΚΒΥ δραστηριοποιείται, τις καινοτομίες που έχει εισάγει αλλά και τα έργα που έχει υλοποιήσει σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.

Ιδιαίτερως, φέτος στον εκθεσιακό χώρο του ΕΚΒΥ παρουσιάστηκαν οι δραστηριότητες και τα έργα του Δήμου Κω και η συνεργασία του με το ΕΚΒΥ, σε θέματα συμμετοχικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές και ολοκληρωμένης διαχείρισης των πολύτιμων νησιωτικών οικοσυστημάτων.

Η ευαισθητοποίηση των τοπικών αρχών σχετικά με την αειφορική ανάπτυξη του περιβάλλοντος, αποτελεί για το ΕΚΒΥ ένα ελπιδοφόρο μήνυμα. Το ενδιαφέρον τους εκφράστηκε μέσα από ποικίλες απορίες, όπως: υγροτοπικά και άλλα οικοσυστήματα που έχουν αλλοιωθεί. Εκκλήσεις για άμεση λύση. Απορίες για τις χρηματοδοτήσεις. Ανάγκη για πιο ήπιες μορφές τουρισμού σε μέρη της Ελλάδας με έντονη τουριστική ανάπτυξη.

Η POLIS αποτελεί ένα ακόμη βήμα προβληματισμού και επεξεργασίας προτάσεων για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας και συμβάλλει στη δημιουργία δικτύων, συνεργασιών και εταιρικών σχημάτων για κοινές δράσεις του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Το ΕΚΒΥ με την παρουσία του στην έκθεση έδειξε για μια ακόμη φορά ότι ανταποκρίνεται σε αιτήματα της αυτοδιοίκησης σχετικά με θέματα φυσικού περιβάλλοντος, παρέχοντας επιστημονική υποστήριξη, υλοποιώντας έργα, προτείνοντας λύσεις, μεταφέροντας τεχνογνωσία και παρέχοντας ενημερωτικό υλικό. Παράλληλα, πέτυχε τον σκοπό του για την έναρξη ενός γόνιμου διαλόγου.

Χρυσούλα Λιόντα

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 52

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

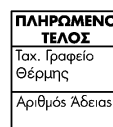
E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης, Π. Α. Γεράκης, Πάυλος Γιαμάς, Μαρία Κατσακίωρη, Χρυσούλα Λιόντα, Σπύρος Ντάφης, Δημήτρης Παπαδήμος, Βασιλική Τσιαούση, Έλενα Χατζηχαλαράμους
Φιλολογική επιμέλεια: Χρυσούλα Λιόντα

Φωτογραφία εξωφύλλου: Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Σ. Μηλιώνης

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Ανατολή Καλεντζίδου, Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.